

Helsingborgs Praktiska Gymnasium
Östra Sandgatan 9
252 27 Helsingborg

2010-06-23
1 (8)
Dnr: 40–2010:30

Baggium Utbildning AB
Ängbackevägen 15
428 34 Kålleröd

Genomförd kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap i Helsingborgs praktiska gymnasium i Helsingborgs kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på tre av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på motsvarande Byggprogrammet, Fordonsprogrammet och Industriprogrammet utgår från ämnets mål att sträva mot. Skolan behöver genomföra insatser inom följande områden för att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen

Områden som måste åtgärdas:

- Rektorn måste säkerställa att åtgärdsprogram utarbetas om en elev behöver särskilt stöd (2 kap. 7a § förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet).

Områden som bör förbättras:

- Rektorn behöver säkerställa att undervisningen i högre utsträckning utgår från programmålen och att samverkan mellan lärarna i kärn- och karaktärsämnen utökas.
- Rektorn behöver genomföra insatser så att eleverna ges ökade möjligheter att utöva inflytande över utbildningens innehåll och former.

- Rektorn behöver vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att skolans bedömning och betygssättning i kursen Samhällskunskap A är likvärdig.

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Helsingborgs Praktiska Gymnasium inom tre månader efter beslutsdatum, dvs. senast den 23 september 2010, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Skolinspektionens granskning av samhällskunskap i Helsingborgs praktiska gymnasium i Helsingborgs kommun.

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010. Granskningen av Helsingborgs Praktiska Gymnasium i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Samhällskunskap i gymnasieskolan.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och om den därmed ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att stäva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygssättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område.

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen att redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna rapport kommer att publice-

ras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Helsingborgs Praktiska Gymnasium i Helsingborgs kommun ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 29 och 30 april 2010. I skolan granskades motsvarande byggprogrammet (BP), fordonsprogrammet (FP) samt industriprogrammet (IP). Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare och rektorerna samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A på aktuella program. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Helsingborgs Praktiska Gymnasium är utredarna Roger Niklewski och Viveka Berglund. I vissa intervjuer deltog även undervisningsrådet Per Joel Jarlunger, som samtidigt genomförde regelbunden tillsyn i skolan.

Beskrivning av skolan

Huvudman för skolan är aktiebolaget Baggium Utbildning AB med organisationsnummer 556257-5786.

Verksamheten vid Helsingborgs Praktiska Gymnasium startade läsåret 2007/2008 och omfattar utbildningarna på de specialutformade programmen: Byggnadsprogrammet med inriktningarna Byggnadsmåleri och Plattsättning, Energiprogrammet med inriktning VVS-teknik, Industriprogrammet med inriktning Plåt- och svetsteknik, Fordonsprogrammet inriktning Personbilmekaniker, Elprogrammet inriktning Elteknik, Hantverksprogrammet inriktning Florist, Naturbruksprogrammet inriktning Hästskötare, samt Låssmed inriktning Lås- och larmteknik. Skolan följer läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf 94. Skolan har även angett att man kommer att följa de nationella programmålen för Industriprogrammet och, Fordonsprogrammet. För Byggprogrammet har skolan angett egna utbildningsmål.

Skolan hade vid tillsynsbesöket 173 elever. De flesta eleverna är folkbokförda i Helsingborgs kommun, men skolan har även elever från Lomma, Ängelholm, Bjuv och ett antal andra kommuner.

Helsingborgs Praktiska Gymnasium ligger centralt i Helsingborg i lokaler som tidigare inrymt industriell verksamhet och kontor. Eleverna äter lunch i en närbelägen restaurang. Skolan är organiserad med en rektor och en biträdande rektor.

Motivering till beslutet

Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot

Enligt skollagen ska en fristående skola som förklarats berättigad till bidrag lämna en utbildning som ger kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan ska förmedla på nationella eller specialutformade program.

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Utifrån genomförda lektionsbesök och intervjuer finner Skolinspektionen att undervisningen när det gäller innehåll i hög grad utgår från samhällskunskapsämnets mål att sträva mot. Av läsårsplaneringen och intervjuerna med lärare och elever framgår att de arbetsområden som kan härledas ur målen att sträva mot, till exempel kunskaper om politiska system, mänskliga rättigheter, mångkulturellt samhälle, nationella minoriteter och internationella konflikter finns med. Det framkommer också exempel på att eleverna själva aktivt tränar på att utveckla sin förmåga att argumentera och uttrycka ståndpunkter i relation till demokratins värdegrund genom att själva diskutera fram styrelseskick och lagar i ett rollspel kring ett fiktivt ösamhälle. Diskussionsövningar har också hållits kring olika ideologier. Inspektörerna noterade dock i samband med lektionsbesöken att elevernas diskussionsinlägg kunde ha fångats upp och utnyttjats bättre i undervisningen och utmynnat i längre och mer intresseväckande diskussioner än vad som blev fallet.

Ett särskilt avsnitt handlar om källkritik. En lektion som inspektörerna observerade handlade om nationalismen. För eleverna beskrevs där hur nationalismen växte fram i Europa och läraren drog paralleller med dagens situation i Sverige, särskilt med hänsyn till invandrade minoriteters situation.

Utgår undervisningen från programmålen

Enligt skollagen ska en fristående skola som förklarats berättigad till bidrag lämna en utbildning som ger kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan ska förmedla på nationella eller specialutformade program.

Av förordningen om särskilda program mål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda program mål som gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar program-målet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att undervisningen i högre utsträckning bör utgå från programmålen samt att rektorn behöver ta ett större ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser inom programmet.

Undervisningsgrupperna är i flera fall sammansatta av elever från olika program, vilket försvårar möjligheten att arbeta på ett programinriktat sätt. Av intervjuer med lärare och rektorn framkommer att det är målen i kursplanen som är utgångspunkt vid lärarnas planering av undervisningen. Programmålen används inte. Det framkommer i de granskade dokumenten bara något enstaka exempel på att diskussionsfrågor anknyts till elevernas program mål. Eleverna framför i intervjun att det nog skulle vara roligare och lättare att förstå samhällskunskap om det fanns en tydligare anknytning till studieinriktningen. Etiska frågor har berörts genom att eleverna har diskuterat vikten av att kunna möta kunder med olika bakgrund. I lärarintervjun bekräftas att undervisningen behandlar samma tema i de olika yrkesprogrammen.

Förutsättningar för samverkan mellan intervjuade kärnämneslärare och karaktärsämneslärare finns bland annat på seminarier varje onsdag. Seminarierna har dock inte utnyttjats av lärarna för att skapa en variation av kursen Samhällskunskap A utifrån de olika programmens program mål. Mentorskapet för eleverna är delat mellan en kärnämneslärare och en karaktärsämneslärare. Även om det i intervjun med lärare och rektor framkommer att huvudmannen har ambitionen att det ska ske en ökad så kallad infärgning i kärnämnen beskriver att utvecklingen av detta går långsamt. Rektor beskriver det som en långsiktig bearbetning av olika lärarkulturer. Utvecklingen har lagts på personalen.

Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

Enligt skollagen ska en fristående skola som förklarats berättigad till bidrag lämna en utbildning som ger kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan ska förmedla på nationella eller specialutformade program.

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygssättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Förordningen för fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska rektorn se till att skolan utarbetar åtgärdsprogram.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn samt dokumentgranskning framgår att rektorn måste säkerställa att åtgärdsprogram utarbetas samt att elevernas förutsättningar för att utöva inflytande ökar.

Eleverna är utomordentligt nöjda med sin lärare. Han beskrivs som den bästa läraren elever mött under hela sin skoltid. Observationerna i klassen och elevintervjuerna ger också bilden av en synnerligen engagerad lärare som strävar efter att nå varje elev och leda denne fram till godkänt betyg. I den mån eleven vill nå ett högre betygssteg ges individuellt också förutsättningar för detta. Genom sitt individuella arbete med varje elev skaffar sig läraren god insikt i varje elevs kunskapsnivå och kan genom individuella skrivuppgifter ge eleven förutsättningar att nå såväl nivån godkänd som högre betygssteg. Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka att den låga närvaron, i normalfallet endast 50 procent av eleverna, är en indikator på att alla elever inte stimuleras i tillräcklig hög grad. Det finns också en risk för att för låga förväntningar på elevers intresse och förmåga leder till att samtliga elever inte stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Bland annat förväntades inte eleverna ha material med sig till lektionerna och det språk som användes i undervisningen var stundtals mycket förenklat.

Betyg sätts med utgångspunkt från ett antal delmoment som vart och ett värderas utifrån betygskriterierna. Eleverna framför i intervjun att de är väl informerade om kraven på delmomenten och uppfattar betygssättningen som rättvis. Läraren menar att

alla elever som har rimlig närvaro på skolan också har möjlighet att nå målen. Det förekommer att elever strävar efter och också når högre betyg än Godkänt.

Enligt samstämmiga uppgifter i elevintervjun och lärarintervjun är eleverna i mycket obetydlig grad delaktiga i planeringen av undervisningen, särskilt när det gäller innehåll. Det finns en lokalt konkretiserad kursplan, men den har inte gått igenom tillsammans med eleverna. På direkt fråga säger sig eleverna först inte känna något behov av inflytande eftersom de anser att skolans undervisning är upplagd på ett bra sätt och de är nöjda med innehållet. I senare skeden av intervjun framkommer dock att de är särskilt positiva till de lektioner som varit varierade och annorlunda, till exempel rollspelet. Viss muntlig utvärdering förekommer av undervisningen, vanligen efter ett visst arbetsområde. Någon skriftlig utvärdering, där samtliga elevers synpunkter tas tillvara och återförs in i undervisningen, förekommer dock inte.

Läraren avslutar lektionerna med ett repetitionsmoment som visar att eleverna förstått det som gått igenom. I samband med detta uppmärksammar läraren vilka elever som behöver ytterligare förklaringar och ger dem sådana. Det finns också möjlighet att få stöd av läraren vid andra tillfällen. Åtgärdsprogram i ämnet samhällskunskap utarbetas dock inte. Inspektörerna tog del av elevakterna för elever som föregående läsår fått betyget icke godkänt, IG, i ämnet samhällskunskap och kunde konstatera att inga åtgärdsprogram utarbetats i ämnet, trots att indikationer på behov därav förelåg och resultatet också blev ett icke godkänt betyg.

Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att rektorn behöver genomföra insatser för att säkerställa att bedömning och betygssättning är likvärdig. Inom Baggiumkoncernen anordnas årliga träffar där lärare inom samma ämne kan träffa varandra. Detta ger möjlighet till gemensamma tolkningar av betygskriterier. Av lärarintervjun framkommer dock att det inom skolan inge ges någon möjlighet till samarbete kring bedömning och betygssättning.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Viveka Berglund samt undervisningsråden Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Peter Ekborg
Enhetschef

Roger Niklewski
Utredare/Föredragande

Bilaga: Bedömningspunkter

Kvalitetsgranskning samhällskunskap i gymnasieskolan

Frågeområden och bedömningspunkter

1. Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot

- 1.1. Lärarna använder målen att sträva mot som underlag vid planeringen av undervisningen
- 1.2. Undervisningen ger möjlighet för eleven att omfatta och praktisera demokratis värdegrund och att förstå hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället
- 1.3. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utveckla den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen
- 1.4. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt

2. Utgår undervisningen från programmålen

- 2.1. Lärarna använder programmålen som underlag vid planeringen av undervisningen
- 2.2. Lärarna i samhällskunskap samverkar med karaktärsämneslärare i utformningen av kursen
- 2.3. Rektorn tar ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser så att eleverna får ett sammanhang i sina studier
- 2.4. Undervisningen ger eleven förmåga att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen
- 2.5. Undervisningen ger eleven kunskaper om faktorer som påverkar hälsa och säkerhet och har kännedom om hur arbetsmiljöfrågor hanteras inom berörda verksamheter samt kan verka för en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö
- 2.6. Undervisningen ger eleven kännedom om de bestämmelser och internationella överenskommelser som gäller för området
- 2.7. Undervisningen knyter an till elevens studieinriktning

Bedömningspunkter

2010-02-17

Dnr 40-2010:30

2 (2)

3. Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

- 3.1. Lärarna har insikt om elevernas skilda kunskapsnivåer och sätt att lära och utgår från detta i planeringen av undervisningen Lärarna stimulerar, handleder och stödjer eleverna och ger särskilt stöd till elever med svårigheter
- 3.2. Lärarna organiserar arbetet så att eleverna utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga
- 3.3. Lärarna stimulerar, handleder och stödjer eleverna och ger särskilt stöd till elever med svårigheter
- 3.4. Rektorn ser till att de elever som befaras inte kommer att nå kunskapsmålen får stödundervisning
- 3.5. Rektorn ser till att åtgärdsprogram utarbetas om eleven behöver särskilt stöd
- 3.6. Lärarna ger eleverna förutsättningar att utöva inflytande genom att kontinuerligt konkretisera och förklara program mål, kursmål och betygskriterier för eleverna
- 3.7. Lärarna redovisar för eleverna på vilka grunder betygssättningen sker
- 3.8. Lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper
- 3.9. Lärarna planerar och utvärderar undervisningen tillsammans med eleverna
- 3.10. Lärarna låter eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer

4. Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

- 4.1. Lärarna som undervisar i samhällskunskap A gör en gemensam tolkning av kursplanens mål och betygskriterier
- 4.2. Rektorn ser till att lärarna ges möjlighet att arbeta med bedömningsfrågor